

In diebus suis placuit deo et inventus est iustus

(kázání na svátek svatého biskupa, Q10)

Výrok, který jsem tady latinsky vyslovil, je zapsán v epištole a může se týkat svatého vyznavače a lidovou řečí to znamená: „Byl shledán vnitřně spravedlivým za svých dnů, za svých dnů se Bohu zalíbil.“ Nalezl spravedlnost v nitru. Spíše spočívá mé tělo v mé duši nežli má duše v mém těle. A mé tělo a má duše spíše spočívají v Bohu, nežli samy v sobě – to je spravedlnost: skutečná příčina všeho. Tak praví i svatý Augustin, že je Bůh duši blíže, nežli ona sama sobě. Blízkost Boha a duše [je taková, že] se vpravdě vůbec neliší. Poznání, jímž poznává Bůh sama sebe, je i poznáním každého usebraného ducha, nic jiného. Duše přijímá své bytí bezprostředně od Boha, proto je Bůh duši bližší, než ona sama sobě; proto spočívá v hloubi duše Bůh s celým svým božstvím

A jeden mistr klade otázku, zda božské světlo plyne do duševních sil v tak čisté [podobě], jaké je v [svě] podstatě, z toho důvodu, že duše má své bytí bezprostředně od Boha a [její] síly prýští bezprostředně z podstaty duše. Božské světlo je příliš vznešeném, než aby obcovalo se silami [duše], neboť vše se něčeho dotýká je Bohu cizí a vzdálené. A když tedy sílu [a schopnosti] duše jsou něčím ovlivněny a něčím se zabývají, ztrácejí svou panenskou čistotu. Božské světlo je nemůže osvítit, Dají se ale cvičením a odříkáním zjemnit a zcitlivět. O tom hovoří jiný mistr, je [těmto] silám poskytnuto světlo, jež se podobá vnitřnímu [světlu]. Podobá se vnitřnímu světlu, ale není vnitřním světlem. Světlo udílí podnět [k tomu], aby se staly citlivými pro vnitřní světlo. Jiný mistr říká, že veškeré duševní síly kromě poznání a vůle odumírají spolu s tělem – ty jediné duši zůstanou. [Ale] i když odumřou síly působící v těle, zůstanou přesto v [svém] zárodku.

Svatý Filip pravil: „Pane, ukaž nám Otce, a postačí nám [to].“ Ale k Otci nikdo nepřichází, než skrze Syna. Kdo vidí Otce, vidí Syna, a Svatý Duch je [vzájemná] láska obou. Duše je sama v sobě tak prostá, že si přítomné neuvědomuje jinak, nežli skrze obraz. Když uchopuje obraz kamene, neuchopuje [současně] obraz anděla; a když uchopuje obraz anděla, neuchopuje nic jiného. A ten obraz, jehož se chápe, musí současně také milovat. Uchopí-li myslí tisíc andělů [najednou], je to stejné jako by pochopila anděly dva – a přesto neuchopí ani jednoho. To se člověk musí vnitřně sjednotit.¹ A svatý Pavel dí: „Když jsme byli osvobozeni od hřichu, stali jste se božími služebníky.“ Jednorozený Syn nás vysvobodil z našich hříchů. Ale náš Pán mluví přesněji nežli svatý Pavel: „Nenazval jsem vás služebníky, nazval

¹ Pravděpodobně je tato pasáž odrazem velmi vypjatě realistické, jaksi hyperplatónské teorie poznání, při níž k poznání je nutno uchopit praobraz poznávaného celou bytostí. Není mi známo, že bychom se s něčím podobným ve scholastice běžně setkávali – spíše možná u mystiků: u Bernarda příp. Bonaventury.

jsem vás přáteli; neboť služebník nezná vůli svého Pána“ – ale přítel ví všechno [stejně] jako jeho přítel. „Vše, co jsem slyšel od svého Otce, jsem vám oznámil.“ A vše, co zná můj Otec, znám i já; a vše, co znám já, znáte i vy, neboť já a Otec máme téhož ducha. Člověk, který nyní zná vše, co zná Bůh, je člověk znalý Boha. Člověk si přivlastňuje Boha, činí ho sobě vlastním, se sebou sjednoceným, u sebe přítomným, svojí pravdou – a činí tak po právu.

Ale [jinak je tomu] u člověka, který nevykl vnitřním věcem – ten neví, co je Bůh. [Je] jako člověk, co má ve svém sklepe víno, ale nikdy ho nepil ani neokusil a neví, jak je dobré. Tak je tomu u lidí, kteří žijí v nevědomosti: ti nevědí, co je Bůh, [přesto] se zdá a [sami] se domnívají, že žijí. To ale není vědění od Boha. Člověk musí mít naprosto čiré poznání božské pravdy. U člověka, který správně hodnotí své činy, se takové hodnocení počíná v Bohu a ono mínění se vztahuje na něj samého; je čistě božské povahy a jeho určením je boží přirozenost sama v sobě.

Jeden mistr říká, že není tak pošetilého člověka, aby netoužil po poznání. A proč se tedy nestáváme moudří? To má mnoho příčin. Nejčastější příčinou je, že člověk musí projít a pominout všechny věci i příčiny všech věcí, a to člověka po čase mrzí. A raději tedy zůstane ve své malosti. Jsem-li bohatý, nejsem pro to moudrý; když však jsem soutvarý podstatě a přirozenosti pravdy, takže se sám stanu moudrostí, tehdy jsem moudrý člověk.

Jednou jsem řekl v jednom klášteře, že vlastním obrazem duše je, když se nijak navenek nevyjadřuje ani vnitřně neformuje, ale je sama Bohem. Duše má dvě oči, jedno patří dovnitř a druhé ven. Vnitřní oko duše je, že hledí do nitra a přijímá svou bytnost bezprostředně od Boha – to je její vlastní prací. Vnější oko duše je, když se obrací k celku stvoření a pomocí obrazů, forem a [svých] schopností a sil ho vnímá a poznává. Ten člověk však, který je zaměřen do sebe, takže poznává a okouší Boha ve své vlastní podstatě, je osvobozen ode všeho stvořeného, uzavřen sám v sobě pravým zámekem pravdy. Tak, jak jsem jednou řekl, že Pán přišel ke svým učedníkům o velikonočním dni zavřenými dveřmi, tak [také] tenhle člověk, který je osvobozen ode všeho rozdvojení i všeho stvořeného – do toho člověka Bůh nevstupuje, je v něm bytostně [přítomen].

„Za svých dnů se zalíbil Bohu.“

Jde o více dnů než jeden, protože se říká „za svých dnů“ – [jsou to] den duše a den boží. Dny, které uplynuly před šesti nebo sedmi dny, i dny, které byly před tisíci roky, jsou dnešnímu dni stejně blízko jako včerešek. Proč? Protože čas tkví v přítomném „ted“. Protože se nebesa pohybují, první otočení nebes způsobuje den. A to se děje v [přítomném] „ted“ duševního dne, v přirozeném světle duše, jež obsahuje všechno, a tedy i celý den, to je den a noc. A boží den je to, když duše zůstane ve věčném dni v bytostném „ted“, a tu v ní Otec zrodí svého jednorozeného Syna v přítomném „ted“ a duše se zase zrodí v Bohu.

Kolikrát tento zrod nastane, tolikrát zrodí jednorozeného syna. Proto je synů, které porodila panna, více synů žen, ježto [je] rodí nadčasově ve věčnosti. Ale kolik by jen bylo synů zrozených ve věčnosti, přesto není než jeden Syn, neboť se to [vše] děje mimo čas ve věčném dni.

A o tomto člověku, který žije v ctnosti, také platí, co jsem řekl před osmi dny, že ctnosti jsou v božím srdci. Úplně to platí na každého, kdo žije a jedná v ctnosti. [Na toho,] kdo nehledá u ničeho, u Boha ani u tvorů, svého [prospěchu], ten přebývá v Bohu a Bůh v něm. Takovému člověku je sladké zanechat všeho a pohrdnout tím a je mu slastí vykonat vše nejdokonaleji. Svatý Jan praví: *deus caritas est* – Bůh je láska. A láska je Bůh, a kdo přebývá v lásce, přebývá v Bohu a Bůh přebývá v něm. Kdo přebývá v Bohu, dobře si nashromáždil a je božím dědicem; a v kom přebývá Bůh, má důstojného nájemníka. A jeden mistr říká, že Bůh uděluje duši [takový] dar, že ji ponouká k vnitřním věcem. A jeden mistr praví, že se duše bezprostředně dotýká Svatý Duch, neboť láskou, kterou Bůh miluje sám sebe, miluje i mne a duše miluje Boha stejnou láskou, jakou on miluje sám sebe, a kdyby nebylo této lásky, kterou Bůh miluje duši, nebylo by Svatého Ducha. V žáru a vzplání svatého ducha miluje Bůh duši.

A evangelista píše: „To je můj milý syn, v něm se mi zalíbilo.“ A druhý evangelista: „to je můj milý syn, v něm se mi vše zalíbilo“ A třetí evangelista: „To je můj milý syn, v něm jsem si sám zalíbil.“ Vše, co se Bohu líbí, se mu líbí v jeho Jednorozeném synu; vše, co Bůh miluje, miluje ve svém Jednorozeném synu. A člověk má žít tak, aby byl sjednocen s Jednorozeným synem a byl Jednorozeným synem. Mezi Jednorozeným synem a duší není rozdílu. Láska mezi služebníkem a pánem nebude nikdy rovná. Pokud jsem služebník, jsem Jednorozenému synu ještě velmi vzdálen a ne[jsem mu]roven. Kdybych vzhledl k Bohu svými očima, nebylo by to správné – očima, kterými vidím barvy, ježto jsou časné. A vše, co je časné je Bohu vzdálené a cizí. Proto říká náš Pán: „Kdo chce být mým učedníkem, musí opustit sám sebe: mé slovo – a tím méně mé učení – neuslyší ten, kdo nepustil sám sebe. Všechno tvorstvo jako takové je nicotné. Proto jsem pravil: neustávejte, dokud nedojdete dokonalého bytí – taková vůle je správná. Kdo opustil veškerou svévoli, ten okusí mého učení a uslyší mé slovo. A jeden mistr dí, že všechno tvorstvo přijímá své bytí bezprostředně od Boha, proto je mu přirozené milovat Boha víc než sebe. Kdyby Duch poznal svoji čirou oddělenost, nemohl by přilnout k žádné věci, pokud by nemusel² zůstat ve své čiré oddělenosti. Proto [se] praví: „zalíbil se mu ve svých dnech“.

Den duše a boží den se [od sebe] liší. Když se duše nachází ve svém přirozeném dni, poznává vše mimo čas a místo a není ničemu daleko ani blízko. Proto jsem řekl, že v tomto dni je vše stejně vznešené. Jednou jsem [také] řekl, že Bůh tvoří svět nyní, a v tento den je vše stejně vznešené. Kdybychom řekli, že Bůh stvořil

2 záporka „ne-“, je zde nelogická, ale v textu jednoznačně je

svět včera, nebo [ho stvoří] zítra, zabývali bychom se pošetilostí. Bůh tvoří svět a vše v jediném přítomném „teď“. A časy, které už před tisíci lety minuly, jsou pro Boha právě tak současné jako nynější čas. V duši, jež setrvává v přítomném „teď“, zrodí Otec svého Jednorozrozeného syna a tímž zrodem se zrodí duše v Bohu. Je to jediný zrod: kolikrát se zrodí v Bohu, tolikrát v ní Otec zrodí svého Jednorozrozeného syna.

Hovořil jsem o jisté schopnosti duše: Ve svém prvopočátku nechápe Boha, jako dobrého, nepřijímá ho jako pravdu; proniká a hledá dále a uchopuje Boha v jeho sjednocení a v jeho samotě; chápe se Boha v jeho vyprázdněnosti a v jeho vlastní podstatě. Proto se nenasytí, [a] hledá dále, co je Bůh ve svém božství, ve své kvalitě, ve své přirozenosti. Řekněme, že není většího spojení, nežli třech osob v Bohu. To pak ale řekněme, i že není většího spojení nežli Boha a duše. Když se duši dostane políbení božstvím, ocitá se v plné a dokonalé blaženosti a v ní je pojata jednotou. Při prvním dotyku, když se Bůh dotkne duše, jakožto nestvořený a mimozemský činitel, je duše po tomto dotyku božím tak povznesená jako sám Bůh. Bůh se jí dotýká přesně jako sebe. Jednou na Trojiční den jsem latinsky kázal a tehdy jsem řekl: „Rozlišenost pochází z jednoty, [i] rozlišenost v Trojici. Jednota je rozlišeností a rozlišenost je jednotou. Čím více rozlišenosti, tím více jednoty, neboť je to rozlišenost bez rozlišenosti/rozdílu. I kdyby bylo osob tisíc, nebyly by ničím než jednotou. Když Bůh shlédne na stvořené, dává mu bytí; když stvořené patří na Boha, ztrácí své bytí. Duše má rozumné, poznávající bytí; proto, kde je Bůh, je i duše, a kde je duše, tam je i Bůh.

A říká [se tam také]: „byl uvnitř shledán“ Vnitřní je to, co přebývá v podstatě a základu duše, v nitru duše, v rozumnosti, a nevychází ven a na nic [vnějšího]nehledí. Když jsou všechny duševní mohutnosti stejně vznešené, je shledán vnitřně spravedlivý. Spravedlivé je to, co [se nemění a] je stejné v lásce i strádání, v hořkosti i sladkosti, a vůči čemu není ničeho, co by se do ní vetřelo. Spravedlivý člověk je zajedno s Bohem. Podobné [sobě vždy] milujeme. A láska miluje všudy stejně. Proto miluje Bůh spravedlivého stejně jako sebe.

A bychom se octli uvnitř dne a času rozumnosti, uvnitř dne moudrosti, uvnitř dne spravedlnosti i uvnitř dne blaženosti, nám pomoz Otec i Syn i Svatý Duch. Amen.